

Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Viite: HE 99/2025 vp

KESKUSKAUPPAKAMARIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2026

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Keskuskauppakamarin lausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2026. Lausuntonaan Keskuskauppakamari esittää kunnioittavasti seuraavan.

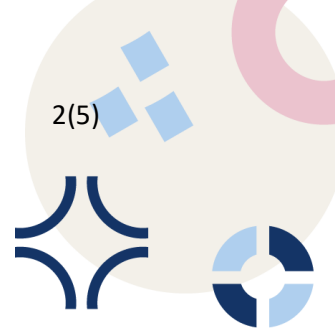
Yleistä

Hallitus esittää vuoden 2026 talousarvion määrärahoiksi 90,3 miljardia euroa, mikä on 1,1 miljardia euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Menojen kasvua selittävät esimerkiksi lakisääteiset inflaatiotarkistukset, Suomen EU-jäsenmaksun nousu, korkomenojen nousu, kasvavat puolustusmenot sekä hyvinvointialueiden lisääntyneet rahoitusmenot.

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 81,6 miljardia euroa. Ensi vuoden talousarvioesitys on teknisesti ottaen 8,7 miljardia euroa alijäämäinen. Käytännössä alijäämää kuitenkin pienentää kertaluontoinen Valtion asuntorahaston kassan tulouttaminen. Ilman kyseistä kertaerää alijäämä on 11,0 miljardia euroa. Alijäämä katetaan ottamalla lisää velkaa.

Vuodelle 2026 ennustettu koko julkisen talouden alijäämä on 3,6 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkisyhteisöjen velkasuhteeksi ennustetaan 88,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Alijäämän ennustetaan pienenevän verrattuna vuoteen 2025, mutta se ylittää silti selvästi EU:n finanssipoliittisten sääntöjen mukaisen viitearvon puhumattakaan hallitusohjelmassa alun perin määritellystä 1 prosentin tavoitteesta.

Keskuskauppakamari on huolestunut siitä, että pääministeri Orpon hallituksen laajoista sopeutustoimista huolimatta julkisen talouden epätasapaino on suuri, ja valtion velkaantuminen jatkuu kestäättömällä tasolla. Toisaalta nykyisessä suhdannetilanteessa nopeampi sopeutustahti ei olisi suositeltavaa ensi vuonna.

Suhdannetilanne ja finanssipolitiikan ajoitus

Hallituksen tavoitteena on julkisen talouden vahvistaminen ja velkasuhteen kasvun pysäyttäminen. Mittavasta menosopeutuksesta huolimatta julkinen velka kuitenkin kasvaa talousarvion mukaan suhteessa bruttokansantuotteeseen myös ensi vuonna. Näin siitäkkin huolimatta, että bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan kohtalaisen vauhdikkaasti.

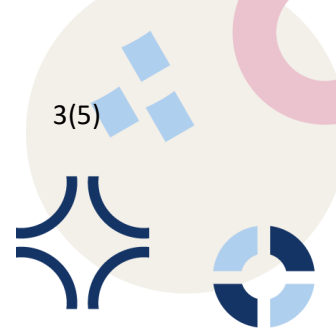
Vuosien 2024 ja 2025 talousarviot ovat perustuneet liian optimistisiin suhdanne-ennusteisiin, eikä niissä oletettu talouskasvu ole toteutunut, mikä osaltaan selittää julkisen talouden velkaantumisen jatkumista. Vuoden 2026 talousarvioesityksessä on ensi vuoden talouskasvuksi ennustettu 1,4 prosenttia. Ennuste on linjassa useimpien ennustelaitosten arvioiden kanssa, eikä sitä voi pitää poikkeuksellisen optimistisenä. Vaikka ennuste on uskottava, sisältyy siihen oletus kasvun tuntuvasta vauhdittumisesta nykytilaan nähden. Siten on yhä syytä kantaa huolta alasuuntaisista riskeistä, joiden toteutuminen johtaisi jopa arvioitua suurempaan alijäämään.

Kuluvalle vuodelle esitetty tuorein valtiovarainministeriön kasvuennuste on 1,0 prosenttia. Vaikka ennustetta on korjattu tuntuvasti alaspäin, edustaa se edelleen kuluva vuotta koskevien suhdanne-ennusteiden ylälaitaa. Siten on riskinä, että lähtötilanne ensi vuoteen heikkenee vielä jonkin verran nykyisestä arviosta.

Eräs keskeinen syy velkaantumisen jatkumiselle liittyy heikentyneeseen työllisyystilanteeseen. Hallisohjelmassa työllisyystoimien arvioitiin vakauttavan julkista taloutta noin 2 miljardilla eurolla. Työn tarjontaa lisäävät toimet eivät kuitenkaan tuo tavoiteltua säästöä niin kauan kuin työn kysyntä on heikkoa, kuten tällä hetkellä on. Kun avoimia työpaikkoja ei ole tarjolla, ilmenee työn tarjonnan kasvu suurelta osin työttömyytenä.

Hallitus tavoittelee julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi hallituskauden loppuun mennessä. Heikko suhdannekehitys on tehnyt tavoitteen saavuttamisen vaikeaksi, eivätkä hallitusohjelmassa tai kevään 2024 budjettiriihessä sovitut toimenpiteet näytä riittävän tavoitteen saavuttamiseksi. Siten syksyn 2025 puoliväliriihessä sovittiin uudesta vajaan miljardin euron kokonaisuudesta. Päädetty toimenpiteet kohdistuvat kuitenkin isolta osin vuodelle 2027, eivät vielä ensi budjettikaudelle.

Toimenpiteiden lykkäämistä voi pitää suhdannepoliittisesti perusteltuna, sillä toistaiseksi talouden elpyminen ei ole käynnistynyt. Ensi vuodelle ennakoidaan kohtalaisen vahvaa kasvua, mutta on perusteltua olla vaarantamatta elpymistä merkittäväillä uusilla sopeutustoimilla. Vuoden 2027 suhdanteesta ei vielä tiedetä varmuudella mitään, mutta talousennusteiden konsensus lähtee oletuksesta, että

suhdanteen elpyminen olisi jo päässyt kypsään vaiheeseen, joka luontevammin mahdollistaa lisäsopeutustoimet.

Vuoden 2026 talousarvioon sisältyy nykyiselläänkin merkittäviä sopeutustoimia sekä menojen että veronkorotusten suhteen. Ensi vuonna niiden yhteisvaikutus on lähes 5 miljardia. Siten ei ole järkevää ajatella, että menoja sopeutettaisiin nopealla aikataululla enemmän, vaikka budjetti on edelleen alijäämäinen. Aiempaa lupaavammista kasvunäkymistä huolimatta on suhdannetilanne edelleen hauras, ja yritys nopeampaan julkisen talouden tasapainottamiseen ensi vuonna heikentäisi talouden elpymisvauhtia. Talousarvion kokonaisuutta voidaankin pitää finanssipoliittisesti perusteltuna.

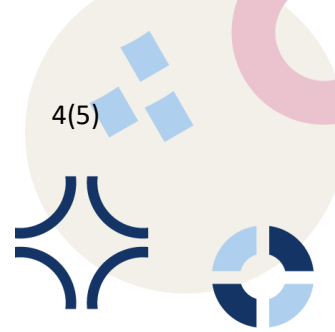
Valtiovarainministeriön ennusteessa velkasuhteen kasvu lähes pysähtyy hetkellisesti hallituskauden lopussa vuonna 2027. Tavoitteen saavuttaminen kuitenkin edellyttää Valtion eläkerahastolta tehtävää kertaluontoista määrärahojen siirtoa, joka ei auta velkasuhteen vakauttamisessa kuin hetkellisesti. Velkasuhteen kasvun hetkellistä pysähtymistä ei voi pitää varsinaisena vakauttamisena, koska suhteen ennustetaan kääntyvän takaisin kasvuun heti seuraavana vuonna. Siten julkisen talouden vakauttamista tulee jatkaa myös seuraavalla hallituskaudella.

Huomioita talousarvioesityksestä liittyen elinkeinoelämän toimintaympäristöön

Verotus

Keskuskauppakamari pitää hallituksen talousarvioesitykseen sisältyviä veromuutoksia onnistuneena kokonaisuutena, joka parantaa työnteon kannustimia, kohentaa kotitalouksien ostovoimaa ja tukee talouskasvun edellytyksiä. Keskuskauppakamari pitää tärkeänä työn verotuksen keventämisestä kaikilla tulotasoilla ja ansiotuloverotuksen korkeimpien marginaaliveroasteiden alentamista keskimäärin noin 52 prosenttiin. Erityisesti korkeimpien marginaaliveroasteiden reipas leikkaaminen on tärkeä toimenpide työnteon ja tuottavuuden lisäämiseksi. Lisäksi ylimpien marginaaliveroasteiden alentamisen itserahoittavuusasteen voidaan arvioida olevan korkea.

Sen sijaan arvonlisäverokannan nimellinen pudottaminen 14 prosentista 13,5 prosenttiin samalla kun esimerkiksi kaivosten ja datakeskusten sähköveroa korotetaan ei ole kilpailukykyisen investointiympäristön kannalta tarkoituksenmukaista veropoliittikkaa. Arvonlisäverokannan laskun arvioidaan pienentävän verotuottoja yli 150 miljoonalla eurolla, eikä sen arvioida juurikaan näkyvän kuluttajahinnoissa. Kaivosten ja datakeskusten sähköveron korotuksilla on arvioitu kerättävän vain kolmasosa alv-kannan laskun aiheuttamasta verotuottovaikutuksesta. Lisäksi sähköveron korotus vaikuttaa haitallisesti investointeihin ja sitä kautta aiheutuvat verotuottomenetykset muun muassa pienentyvinä yhteisöverotuottoina voivat olla merkittävät.

Liikenne ja puhdas siirtymä

Budjettiesityksessä väyläverkon korjausvelan lyhentämiseen on osoitettu vuodelle 2026 noin 118 miljoonan euron lisämääräraha. Korjausvelan taittamisen lisärahoitus on tärkeää, sillä korjausvelan lyhentämisen tulisi olla oikea-aikaista, jotta väyläverkon ylläpito- ja kehittämiskustannukset eivät kasvaisi. Perusväylänpitoon osoitettu lisärahoitus ja kehittämishankkeiden hyvä rahoitustaso parantavat väyläverkon rahoitustilannetta. On tärkeää, että Liikenne 12 -suunnitelmassa esitettyä perusväylänpidon ja liikenteen kehittämishankkeiden rahoitustasoa voitaisiin nostaa tuntuvasti seuraavalla kehyskaudella, jotta korjausvelkaa voitaisiin pitkäjänteisesti lyhentää ja vastata liikenneverkon kasvaviin kehittämistarpeisiin.

Keskuskauppakamari pitää taakanjakosektorin päästövähennystoimien rahoitustilannetta huolestuttavana. Rahoitusta tulisi suunnata jo ensi vuodelle Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman mukaisiin päästövähennystoimiin sekä muihin kustannustehokkaisiin käyttövoimamurrosta edistäviin toimiin. Julkisen talouden tasapainottaminen on vähentänyt muun muassa latausinfrastruktuurien, vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintatukien ja maatalouden tukien rahoitusta. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimista muun muassa sähköisten kuorma- ja pakettiautojen hankintatuen ja julkisen jakeluinfrastruktuurien tukien rahoitukselle ei ole varattu rahoitusta vuodelle 2026.

Jatkossa on tärkeää varmistaa, että puhtaan siirtymän investointien rahoitukseen ohjataan päästökaupasta kertyviä tuloja. Liikennesektorilta on aiemmissa päästökauppaa koskevissa lakiesityksissä arvioitu kertyvän vuonna 2026 noin 300 miljoonaa euroa päästökauppatuloja. Päästökauppatulojen määrä kasvaa lähivuosina, kun päästöoikeuksien ilmaisjako päättyy lento- ja meriliikenteessä ja tieliikenne siirtyy päästökauppaan vuonna 2027. Suurin osa liikenteen päästökaupan huutokauppatuloista tuloutetaan jäsenmaille. Päästökaupan huutokauppatulojen käytöstä tulisi laatia yli hallituskausien ulottuva investointiohjelma, joka luo yrityksille pitkäjänteisiä investointimahdollisuuksia ajoneuvokannan uudistamiseen ja liikenteen sähköistymiseen, sekä julkisen ja yksityisen lataus- ja jakeluinfrastruktuurien investointeihin, esimerkiksi kuljetus- ja logistiikkayritysten varikko- ja terminaalilatausinvestointeihin, sekä meri- ja lentoliikenteessä uusiutuvien polttoaineiden tukeen ja maasähkön tukeen.

Investointien edistäminen ja tekniset nielut

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että talousarvioesityksessä turvataan investointiympäristön ennakoitavuus ja kilpailukyky. Teknisten nielujen edistäminen on olennainen osa Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamista. Hiilidioksidin talteenottoinvestoinnit luovat perustan hiilidioksidin hyödyntämiselle ja varastoinnille,

ja niiden tukeminen vahvistaa Suomen asemaa puhtaan teollisuuden edelläkävijänä. Keskuskauppakamari pitää bioperäisen hiilidioksidin talteenoton käänteisen huutokauppaan määrärahan leikkausta talousarvioesityksessä 50 miljoonalla eurolla valitettavana, sillä avustuksella on tärkeä rooli teknisten nielujen käyttöönoton vauhdittamiselle Suomessa. Avustus on jo alkuperäiseltä määrärahaltaan pieni verrattuna vastaaviin malleihin Tanskassa ja Ruotsissa.

Keskuskauppakamari korostaa puhtaiden investointien verohyvityksen jatkamista ja laajentamista vuoden 2025 jälkeen puhtaiden investointien kotiuttamiseksi kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa. Verohyvityksen ulottaminen pk-yrityksille ja kattamaan myös hiilidioksidin talteenotto tukee teollisuuden uudistumista ja päästövähennyksiä. Puhtaiden investointien verohyvitys ei vaikuta vuoden 2026 talousarvioon, sillä yritykset voivat hyödyntää hyvitystä verotuksessaan vasta vuodesta 2028 alkaen.

Kunnioittavasti

Jukka Appelqvist
Pääekonomisti
Keskuskauppakamari